

siv nevelő munkássága van napirenden, talán nem érdektelen az intenzív népnevelői munkásság classikus példáját tanulmányozni. Ők már rég messze járnak azon az úton, a melyre mi most léptünk.

GEŐCZE SAROLTA.

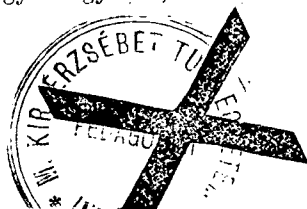
A NÉPISKOLÁK KIEGÉSZÍTÉSE.

A nemzeti művelődés szempontjából az utóbbi harmincz év alatt alig történt intézkedés, mely következményeiben mélyebben belevágna a nemzet életébe, mint Wlassics miniszternek a népiskolák kiegészítésére, az ismétlőiskolák felállítására és a népiskolák intenzív munkásságára vonatkozó rendelete. A napilapok csak röviden regisztráltak, a laikus közönség is csak egykedvűen vett róla tudomást; pedig fontosabb az akár a művészeti oktatásnál, akár a nőknek az egyetemre bocsátásánál, akár a középiskolai reformnál, akár a polgári iskolák átalakításánál; mert azt adja meg mindezeknek, a mi eddig hiányzott: a biztos alapot. E rendelet szövegét a «Magyar Pæd.» olvasói kétségekívül ismerik; e helyen tehát csak annak jelentőségét akarjuk méltatni, körvonaloelván egyszerismind a teendőket, melyeket az a tanítóképzőkre, magukra a népiskolákra s a tanfelügyelőkre ró s kifejtve annak következményeit a polgári és középiskolák működésére.

A kik a magyar nevelésügy fejlődését az utóbbi években komoly érdeklődéssel figyelték, aggódvá kérdezték: mit ér az erős fal, a középiskola, mit a szép tornyos tető, az egyetem. mit a drága dísz, a művészeti nevelés, ha nincs alap, mely azt megbirja? Mert hiába volt meg papiroson a kötelező népoktatás, a hat osztályu elemi s a három évig tartó ismétlő-iskola, ha azt nem vették komolyan s nem használták fel még ott sem, a hol névleg fel volt állítva, a helyett a szegény ember is inkább polgári vagy középiskolába adta gyermekét, a hol az csak kielégíthetetlen vágyakkal ismerkedett meg s az I. és II. osztályban elbukván, kimaradt s lett elégedetlen proletárrá, mert az egyszerű kézi mesterséget már keveselte. Falun pedig az iskolakötelezettséget egyszerűen nem hajtották végre; a 10—12 éves gyereket már a IV. elemi osztályból kivették, ostorosságra, pesztoválásra, libapasztorságra — mire fogták; az alsóbb néposztályok gyermekeinek neveltetése itt is, ott is félbe maradt; azok nagy része kellő ismeret, de még inkább kellő erkölcsi alap nélkül ment neki a mai életnek, mely a szegény emberre is egyre nagyobb teherrel súlyosodik; hogy a tudatlanságban maradt nép aztán könnyen elpusztult, erkölcséből pedig könnyen kivetkőzött, azt csodálni nem lehet.

A népiskolai alap csonkaságát s lazaságát azonban sínylette a polgári és középiskola is. Nem csupán azért, mivel az az elem is, melynek kulturális szükségletét kielégíteni a hat osztályú népiskola s az ismétlő iskola lett volna hivatva, a középiskolákat özönlötte el, ott az alsó osztályok zsúfoltságát okozván, a fegyelmet megbontván s a rendes haladást nyugözvé, hanem azért is, mert még a népiskola IV. osztályából került intelligens gyermekanyag is készületlen és fejletlen volt a középiskolai oktatásra s az ott divó szakrendszerre; ez iskolák elejétől végig gyöngé, fejletlen anyaggal kínlódtak; az eredmény a szülőket keserítő, proletárokat nevelő, sok buktatás, még a felsőbb osztályokban is. Az alap tényleg nem volt eléggé szilárd. A gyermek a népiskolából nem hozta magával az elemi ismereteknek azt az összegét, mely a további rendes haladásnak feltétele lett volna s ismereteiben nem volt meg az a megbízhatóság, melynél fogva a középiskola a maga tudományos képzését arra ráépíthette volna. Ez a körülmény volt nyílt sebe a polgári és középiskolának; akármennyit reformáltak rajtuk, az mind hiába való volt, míg ez a szálka benne maradt a sebben. Ez a körülmény volt oka annak a sűrű, sokszor elkeseredéssé fokozódott koczódásnak a népiskola s a középfokú iskolák közt, mely azoknak egybehangzó nevelői működését lehetetlenné tette, s melynek végeredményében, mégis csak a gyermek adta meg az arát. Az elemi iskolai jeles tanuló a középiskolában elbukott. A középiskola a sikertelenségért az elemi iskolát okolta, az elemi iskola ebben sértő kicsinylést látott s a viszony egyre elmérgesedett. Pedig a baj gyökere ott rejtett, hogy a népiskola működéséből hiányzott az a súly, mely a törvény kötelező végrehajtásában rejlik s a tekintély, mely ezzel együtt jár. Az épület alatt az alap nem volt elég szilárd.

Hogy ez az alap kiépüljön, megszilárduljon, azt egy-két hónappal ezelőtt még utópiának tartotta mindenki. Fülünkben cseng még a «M. P. Társ.» f. é. márczius havi vitája a polgári leányiskolák reformjáról; melyen az összes felszólalók keserü resignatióval emlegették a hat elemi osztály kötelezővé tételét, mint elérhetetlen feltételét, a polgári iskola egészséges fejlődésének. S ma, íme, a lehetetlen megvalósult. Wlassics miniszter egy merész elhatározással elrendelte az 1868-ki törvény végrehajtását. Szívünk mélyéből üdvözöljük érte. A gyorskezü miniszter, kit lázas tevékenység hajt az alkotásra, elszánt kézzel már sok bonyolult csomót kettévágott; ennél fontosabbat azonban még nem. Mert e rendelet szigorú végrehajtása Magyarországot nevelésügy dolgában oda fogja emelni a legelső kulturá államokkal egy sorba; Magyarországnak lesz teljesen kifejlett népoktatása; a magyar kultúrának lesz hatalmas, széles, erős alapja, mely a rajta nyugvó épület súlyát megbírja. Az 1868 ki törvény irott malasztja meg fog valósulni igazán s meg fog valósulni az a Magyarország, a melyről Eötvös álmódott. Hogy ez így lesz, abban

nem kételkedünk; mert Wlassics miniszter nem az az ember, a ki meghátrálna, ha egyszer előre lépett. S ez esetben az országgyűlés is meg fogja adni azt, a mi e rendelet végrehajtásához kell.

Mert e rendeletnek nemcsak az lesz a hatása, hogy az írni-olvasni nem tudók száma el fog enyészni; nemcsak az, hogy a polgári * és középiskolák jobb anyaggal fognak dolgozni, biztosabb alapra fognak építeni s így munkájuk sikeresebb is lesz; de a mi mindezeknél értékeesebb, hogy a műveltség nem marad a vagyonosabb osztály hitbizománya, hanem igazán közkincsévé fog válni a nemzetnek és végre át fogja hatni a széles és mélyen fekvő néprétegeket is; az egész nemzetnek mindegyik rétegét átható alpműveltséget fog nyerni e hazának minden gyermeke; el fog tűnni az a tátongó úr, mely ma még műveltség és nemzeti érzés dolgában az egyes társadalmi csoportokat egymástól elválasztja; a népiskola elég erős lesz arra, hogy a nemzeti érzést ne csak felébressze, hanem meg is erősítse mindenkiben; elég erős lesz arra, hogy a közös erkölcsi alapot mindenkiben kiépítse; hogy a közös műveltség, a közös erkölcsi alap s a közös nemzeti érzés által végre lebontsa azokat az elválasztó falakat, melyek ma még e — vallás, nemzetiség és kasztszellemtől — nemzet tagjait egymástól elzárják. Mert nálunk még a társadalom, a nemzet egybeforrasztása a feladat; a politikai egység mégvan: a társadalmat — azt, melynek a közös műveltség az alapja — még meg kell teremteni. Ezt fogja munkálni az 1868-ki törvény végrehajtása. Ha egyszer a hat osztályú kötelező népiskola, intenzív munkásság útján, az ismétlődő iskolától támogatva, megadja az ismereteknek azt a summáját, melyre a mai bonyolult életviszonyok közt, a létért való nehéz küzdelemben minden egyes embernek szüksége van; ha megadja — okos nevelői eljárással — azt az erkölcsi alapot, mely a család, a társadalom s a nemzet iránt való köteleességek hű teljesítéséhez szükséges; s főképp, ha kilencz évi oktatás alatt lesz ideje e haza minden gyermekét annak nyelvével nem csupán megismertetni, de azt vele meg is szerettetni: akkor végre ki fog alakulni az egységes, erős Magyarország, akkor ki fog alakulni az egységes, erős magyar nemzet, akkor e haza minden gyermekének szíve együtt fog dobogni a haza

* Most már végre a polgári iskolák kérdését is meg lehet oldani a legtermészetesebb módon: úgy t. i., hogy azt egyszerűn az elemi iskola hat osztálya fölibe állítják s némileg összébbront és módosított tananyagát három évre osztják be, mi által el lesz érve az, hogy a 15 éves leány érettebb észszel és alaposabb műveltséggel lép ki az iskolából az életbe, mint az eddig történt. (Erre vonatkozólag lásd a Magyar Pæd. f. é. áprilisi füzetében a „Polg. és felsőbb leányiskola” czimű értekezést.) De nem fog az ártani a fiúknak sem.

szívével, s a nemzetet mozgató eszmék szabadon fognak áramlani az egész nemzetben; olyan nem lesz, a ki azokat meg ne értene.

Olyan szép ez a kép, mint egy álom. Ezt a perspectivát nyitja meg előttem a Wlassics miniszter rendelete.

Ez ábránd megvalósulását a felekezeti, a nemzetiségi iskolák nem gátolhatják. Ideig-óráig talán igen. De a megkezdett úton haladva, a magyar kulturpolitikának nem lehet más célja, mint a nemzeti érdekek érvényt szerezni az egész vonalon. A ki ennek ellene szegül, elsodródik, vagy kénytelen beolvadni a hatalmas árba.

A munka sikeréhez azonban mindenik tényező hozzájárulása szükséges. Első sorban a tanítóképzőké, melyek egy részének gyakorló iskolája még ma is csak négy osztályú. E gyakorló iskolákat ki kell egészíteni, sőt azok mellett az ismétlő iskolát is megnyitni, hogy a leendő tanítóknak módjukban legyen feladatuk minden részére kellőleg előkészülni, nem csupán elméletileg, de főképp gyakorlatilag; e végre kívánatos volna a tanítóképzői tananyag oly irányban való megszorítása, hogy némely elméleti részek elhagyása által több idő maradna a tanítási gyakorlatokra, illetőleg a népiskolai hat osztály tananyagának módszeres feldolgozására s az iskolai szervezet, rendtartás és a népoktatási törvény tüzetes megismertetésére. Képzőintézeteinknek számolniok kell a gyakorlati élet követelményeivel s úgy nő-, mint férfi-tanulókat előkészíteniök a reájuk váró feladatnak nehezebb részére: a társadalom szellemi és erkölcsi vezetésére is; ezért jobban meg kell őket ismertetniök a tényleges életviszonyokkal, mint az ma történik; a kezdő tanító ne legyen egészen a véletlen játéka, hanem legyen tisztában ne csak a czéllal, de az ahhoz vezető úttal és eszközökkel is.

A feladat második része a tanítói karra vár. A magyar tanítói és tanítónői karban megvan az az ambíció és kötelességérzet, mely az ilyen új, megnövekedett feladatok lelkiismeretes teljesítéséhez szükséges. Céljaival nő az ember. Én nem kétlem, hogy a magasabbra tűzött célzt egyen-egyen igyekezni fognak kettőzött erővel elérni. Hisz sokan közülük máris szépen működnek az V. és VI. osztályban s az ismétlőiskolában; de ennek a nemes igyekezetnek általánossá kell válnia, hogy hiányos ismereteiket kiegészítsék s a hiányzó gyakorlatot megszerezzék azok is, kiknek eddig még nem volt alkalmuk a felsőbb osztályokkal foglalkozniok. A nemes becsvágynak igen szép tere fog nyilni, mert az intenzív munkásság mellett a tanítónak módjában lesz — fokozottabb mértékben, mint eddig — nem csupán oktatásbeli ügyességét, de nevelői eljárásában egyénisége nemesebb vonásait is érvényesíteni. A tanfelügyelők — kiknek megválasztásában a szakképzettség egyre döntőbb tényezővé válik — a miniszteri rendelet bölcs intencióját fölfogva, kétségkívül méltányolni fogják a tanítónak nem csupán képzettségét és

oktatásbeli, methodikai ügyességét, hanem még inkább nevelői eljárását és erkölcsi egyéniségét; és kétségkívül módot fognak találni arra is, hogy az esetleges hiányokat pótoltsák, a bajokra pedig orvoslást találjanak; azonkívül pártatlan igazságérzetükkel a tanítóóság bizalmát megnyervén, erősíteni fogják a tanítói egészséges közszellem kifejlődését is. Megtörtént ez eddig is igen sok helyen; de ezután kétségkívül mindenütt így lesz.

Végre meg kell emlékeznünk még egy fontos tényezőről: magukat az iskolafentartókat értem. Az ő tisztük lesz a modern magyar népiskolának azt a keretet megadni — helyiségben, felszerelésben és javadalmában — mely a sikeres működésnek feltétele. A népnevelő ne legyen kénytelen a betevő falatért kinlódni s családja jövőjéért aggódni, hanem élhessen teljesen hivatásának. Azoknak a ronda, egészségtelen odúknak, mikben ma még a népiskola nem egy helytt meghuzódik, lassankint el kell tűnniök, hogy a tisztaság és jóízlés tükörévé váljék s testileg, lelkiileg épüljön benne és második otthonának tekintse a gyermek, a ki beléjár. A felszerelés tegye lehetővé a tananyag rendszeres feldolgozását. A tanítói javadalom pedig legyen művelt emberhez illő, hogy tanítói pályára ne csak végszükségből az lépjen, ki egyebütt nem bír boldogulni, hanem mindenki, a kit hajlama, hivatottsága e nehéz, de szép pályára vonz.

Minél többet fognak áldozni az iskolafentartók iskoláik javadalmazására, annál dúsabban fognak azok gyümölcsozni s annál feljebb fog a nép erkölcsi és értelmi színvonala emelkedni, idővel pedig majd anyagilag is annál könnyebben boldogul.

A Wlassics miniszter rendeletének csakis így lehet meg a várt eredménye. cő.

IRODALOM.

Ujabb német szótárak.

Különösen Simonyi-Balassa szótára.

Az iskolák német nyelvtanítására évről-évre több a panasz fönt és alant. A német nyelvtanítási segédeszközökkel pedig úgy vagyunk, hogy mindéddig a magyar irodalomban egyetlenegy komolyabb és önállóbb kísérlet történt hasznavehető szótár készítésére, ez is csaknem félszázad ezelőtt, a mikor *Ballagi* megszerkesztette mind e mai napig domináló, de már rég elavult munkáját. Mintegy két évtizeddel ezelőtt egyik nemrég elhunyt nyelvészünk, *Volf György*, keltett reményt ez irányban a